

Do Rady Ministrów,
a w szczególności
Minister Edukacji
Pani Barbary Nowackiej

Do wiadomości:
Rzecznika Praw Obywatelskich

Petycja

Wnoszę o całkowite uchylenie przepisu zawartego w § 12 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach* (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 983), ewentualnie o nadanie mu nowego brzmienia:

„§ 12. 1. W pomieszczeniu szkolnym lub przedszkolnym, w którym odbywa się lekcja religii, na czas tej lekcji może być umieszczany w widocznym miejscu symbol lub przedmiot czci tej religii.

2. W pomieszczeniu szkolnym lub przedszkolnym stale wyznaczonym na lekcje religii symbol lub przedmiot czci tej religii może być stale umieszczony w widocznym miejscu. Jeśli w pomieszczeniu tym odbywają się też inne zajęcia, w szczególności lekcje religii innego wyznania, to na każde życzenie ucznia (wychowanka), rodzica lub nauczyciela, na czas tych zajęć, symbol lub przedmiot czci tego wyznania, którego zajęcia nie dotyczą, usuwa się z widocznego miejsca.”

Rzecznika Praw Obywatelskich proszę o przedstawienie Radzie Ministrów opinii w przedmiocie niniejszej petycji.

Uzasadnienie

Dotychczasowe brzmienie przedmiotowego przepisu rozporządzenia, przyjęte jeszcze przed wejściem w życie aktualnej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, narusza konstytucyjną zasadę neutralności religijnej państwa (art. 25 ust. 2) oraz prawo do nieuczestniczenia w praktykach religijnych (art. 53 ust. 6).

Pierwsze zdanie wymienionego przepisu: „*W pomieszczeniach szkolnych może być umieszczony krzyż.*” daje organom władzy publicznej organizującym nauczanie szkolne podstawę prawną do umieszczania symbolu arbitralnie wybranej religii (chrześcijaństwa), nie uwzględniając nawet istnienia innych poglądów religijnych, areligijnych lub antyreligijnych. Przy tym możliwość umieszczenia symbolu religijnego nie jest tu ograniczona do pomieszczeń, w których lekcja religii odbywa się aktualnie albo jest w nich zaplanowana. Na podstawie tego zdania krzyż może być

umieszczany całkowicie dowolnie, również w pokoju nauczycielskim, sali gimnastycznej, gabinecie pielęgniarskim czy nawet (ad absurdum) w szatniach, przebieralniach i toaletach.

Szkola obwieszona krzyżami w każdym „godnym tego” pomieszczeniu może sprawiać uzasadnione wrażenie, że nie zachowuje w swoim nauczaniu konstytucyjnej neutralności religijnej, światopoglądowej i filozoficznej, że nie przekazuje wyłącznie wiedzy popartej metodą naukową, lecz że w pozornie neutralne nauczanie i wychowanie wplata idee światopoglądowe wywodzące się z religii katolickiej (do niedawna faktycznie, a teoretycznie nadal dominującej liczebnie w Polsce).

Wyrażam przy tym pogląd, że neutralność religijna, światopoglądowa i filozoficzna organów państwa, podobnie jak niezawistość sędziowska, nie może być jedynie deklaratywna, czy nawet faktyczna, ale organy publiczne powinny wręcz usilnie wystrzegać się wszelkich działań i postaw mogących stwarzać pozory niezachowania tej neutralności, tak samo jak sędziowie winni unikać wszelkich pozorów niezachowania niezawistości. W przeciwnym razie nie można wymagać od obywateli zaufania do organów państwa i podporządkowania się rozstrzygnięciom tych organów. Z poglądu tego wynika jednoznacznie, że nieumiarkowane obwieszanie państwowych budynków symbolami arbitralnie wskazanej religii (ogólnie pojętego chrześcijaństwa) wyraźnie sprzeciwia się konstytucyjnej neutralności państwa, stwarzając wrażenie państwa wyznaniowego. (Idee neutralności religijno-swiatopoglądowej nie rozumieją najwyraźniej także parlamentarzyści, którzy w prawie państwowym, zwłaszcza w dziedzinie medycyny i edukacji, forsują rozwiązania opierające się na ideologii wywodzącej się z religii katolickiej, zupełnie ignorując powszechnie uznaną i udowodnioną wiedzę naukową, i zagłuszając światopogląd swych współobywateli „nie dzielący[ch] tej wiary, a te uniwersalne wartości [prawdę, sprawiedliwość, dobro i piękno] wywodzący[ch] z innych źródeł”.)

Aby zadośćuczynić konstytucyjnemu zobowiązaniu do neutralności religijnej szkół państwowych (podobnie siedzib innych organów państwa), krzyże nie powinny być w nich eksponowane stale i w dowolnych pomieszczeniach. W związku z tym konieczne jest uchylene przepisu dającego możliwość stałego wieszania krzyża w dowolnym pomieszczeniu szkoły. Nic nie stoi na przeszkodzie, by krzyż (albo symbol lub przedmiot czci innej religii), tak jak inne pomoce lekcyjne, był eksponowany w pomieszczeniu szkolnym tylko na czas odbywającej się w nim lekcji religii, ewentualnie stale eksponowany tylko w pomieszczeniu wyznaczonym na lekcje religii. W tym drugim przypadku należy jednak wziąć pod uwagę i uszanować możliwy sprzeciw uczniów, ich rodziców i nauczycieli, którzy w tym samym pomieszczeniu mieliby odbywać inne zajęcia, a zwłaszcza lekcje innej religii (art. 53 ust. 4 Konstytucji po przecinku; tutaj warto zauważyć, że nawet niektóre wyznania chrześcijańskie, bardzo szeroko rozumiejąc biblijny zakaz bałwochwalstwa, mogą nie akceptować umieszczenia na krzyżu wizerunku Jezusa).

Nie musi być stosowany krzyż (lub inny symbol) tradycyjnie wiszący na ścianie nad tablicą lub drzwiami, którego częste zdejmowanie i wieszanie mogłoby sprawiać problemy praktyczne, w tym dodatkowe ryzyko upadku z wysokości – przecież są w powszechnym użyciu krzyże i obrazy stojące (na stole, ottarzu, biurku itp.). Dotychczasowy przepis dopuszcza stosowanie tylko krzyża, co należałoby rozumieć jako, niczym nie uzasadniony, a wynikający z art. 7 Konstytucji, zakaz umieszczenia w pomieszczeniu innego symbolu lub przedmiotu czci, np. świętej księgi lub obrazu o tematyce religijnej.

Jeśli konieczne jest pozostawienie w rozporządzeniu przepisu, który dawałby podstawę prawną do umieszczania w pomieszczeniu symboli religijnych lub przedmiotów czci religijnej, to proponuję rozszerzyć to uregulowanie na wszelkie religie, by przepis nie faworyzował religii

chrześcijańskiej, jak również na szkoły i przedszkola, gdyż w dotychczasowym brzmieniu brak jest podstawy do umieszczania krzyża w przedszkolach (w połączeniu z art. 7 Konstytucji należałoby wnioskować, że pracownicy przedszkoli, wieszając krzyże, dopuścili się przekroczenia uprawnień).

Drugie zdanie dotychczasowego przepisu: „*W szkole można także odmawiać modlitwę przed i po zajęciach.*” odnosi się w swej treści literalnie do wszelkich zajęć szkolnych, a nie tylko lekcji religii, zatem ewidentnie narusza konstytucyjne (art. 53 ust. 6) prawo do nieuczestniczenia w praktykach religijnych. Konieczne jest zatem uchylene tego zdania w całości. Sama lekcja religii jest już praktyką religijną, odbywającą się na życzenie samych uczniów lub ich rodziców, więc nie ma potrzeby odrębnego przyzwalania w rozporządzeniu na modlitwę w ramach lekcji religii. Nadal w pełni obowiązuje tu konstytucyjne prawo ucznia do swobodnego uczestniczenia lub nieuczestniczenia w jakiegokolwiek części praktyki religijnej, jaką jest lekcja religii, w tym w modlitwie.

Trzecie zdanie: „*Odmawianie modlitwy w szkole powinno być wyrazem wspólnego dążenia uczniów oraz taktu i delikatności ze strony nauczycieli i wychowawców.*” odnosi się nie tyle do wymaganych działań, co do ogólnej postawy i intencji, które co do zasady, jako element światopoglądu, nie mogą być przedmiotem regulacji prawnych w świetle art. 25 ust. 2 Konstytucji. Zatem zasadne jest uchylene tego zdania w całości.

Proszę o odpowiedź tylko w formie elektronicznej na wskazany wyżej adres e-mail. Adres zamieszkania podaję wyłącznie w celu spełnienia przepisów ustawy o petycjach. Przy publikacji treści petycji proszę o usunięcie moich danych osobowych.

